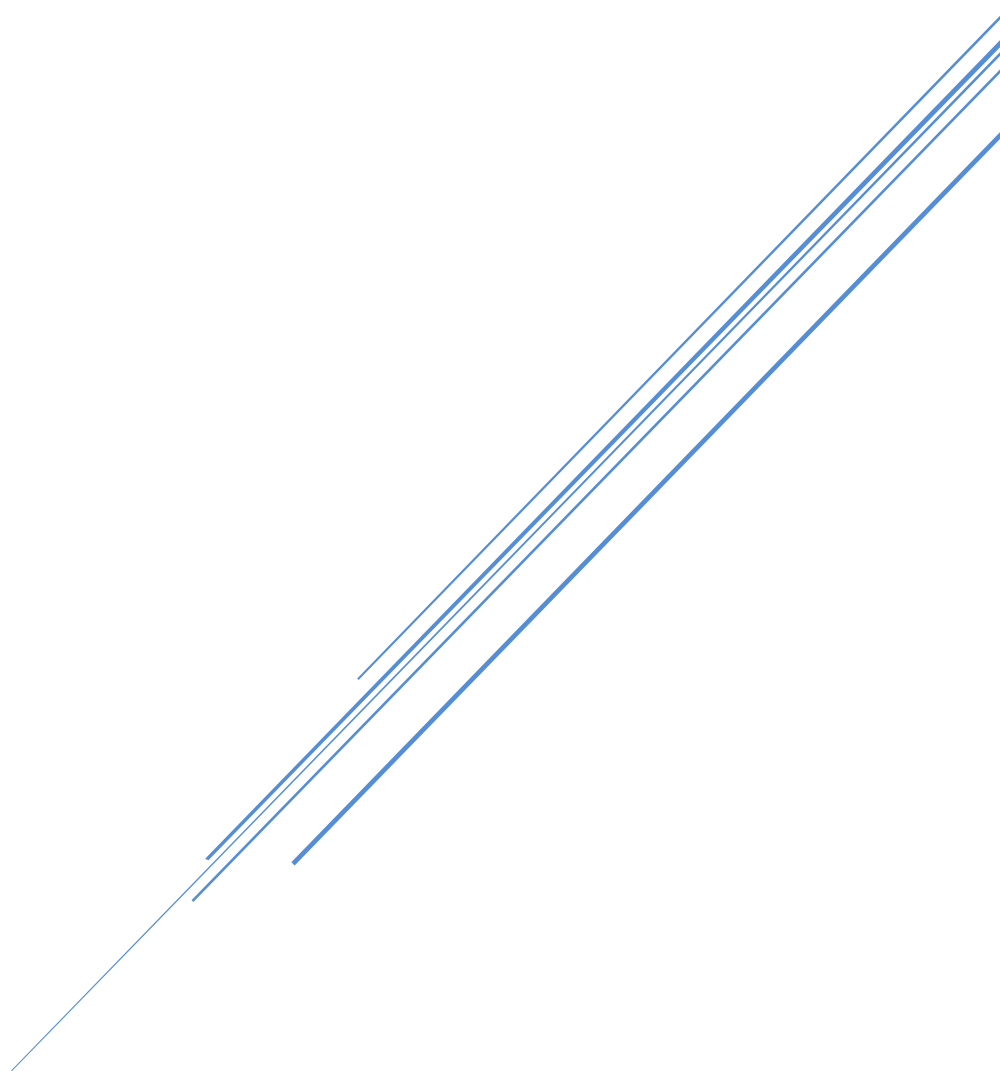

EBALUAZIO-IRIZPIDEAK ETA MINIMOAK

DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO
BIGARREN MAILA

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

HEZKUNTZA SAILA

DEPARTAMENTO DE EDUCACIÓN

ZIENTZIARAKO KOMPETENTZIA

Fisika eta Kimika

DIMENTSIOAK

1. DIMENTSIOA. EZAGUTZA ZIENTIFIKOAREN ULERMENA

Zientzien oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin lotzea, legetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, eta interpretazio zientifikoak zientifikoak ez diren beste errealitate batzuetatik bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz, produktuak eta zientziaren izaera ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

1.1. Zientziaren oinarrizko kontzeptuak mundu naturaleko sistemekin eta prozesuekin erlazionatzea, legetan, erduetan eta teoretan gauzatuz, hor hartzen baitute zentzua.

- Ingurune naturaleko sistema eta elementu nagusiak, haien ezaugarri garrantzitsuenak, antolaketa eta elkarreraginak identifikatzen ditu.
- Kontzeptu eta sistema orokorrak bereizten eta interpretatzen ditu eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.
- Kontzeptu zientifikoak sistema materialen propietateekin eta jokabideekin erlazionatzen ditu.
- Kontzeptu, sistema, eredu eta teoria ugariren arteko antzekotasunak eta aldeak identifikatzen eta deskribatzen ditu.
- Materiaren aniztasuna eta aldaketak sailkatu eta ordenatzen ditu, bereizgarrietatik eta propietateetatik abiatuta, eta lege, eredu edo teoria egokiarekin lotzen ditu.

2. MULTZOAK. MATERIA eta HAREN PROPIETATEAK + 3. BLOKEA. ALDAKETAK MATERIAN

- Materiaren propietate orokorrak eta espezifikoak bereizten ditu, eta azken horiek erabiltzen ditu substantzien ezaugarriak adierazteko.
- Inguruneko baliabideen propietateak eta haien erabilera lotzen ditu.
- Eredu zinetiko-molekularra erabiltzen du gasen, likidoen eta solidoen propietateak azaltzeko.
- Egoera-aldaketak deskribatzen ditu eredu zinetiko-molekularren bidez.

- Erabilera arrunteko sistema materialak substantzia purutan eta nahastetan sailkatzen ditu.
- Nahasteak sailkatu eta nahaste homogeenak, heterogeenak edo koloideak diren adierazten du.
- Interes bereziko nahaste homogeenen osiera aztertzean, disolbatzailea eta solutua zein diren adierazten du.
- Interes eta garrantzi bereziko zenbait materialen propietateak haien eguneroko bizitzako ohiko erabilerarekin lotzen ditu.

4. MULTZOA. INDARRAK ETA ALDAKETAK

- Badaki erreferentzia-sistemak behar direla higidura aztertzeko.
- Egoera jakin batzuetan, indar bat eta haren ondorioa lotzen ditu: gorputzaren deformazioa edo higidura-egoera aldatzea.

5. MULTZOA. ENERGIA ETA ALDAKETAK

- Energia aldaketak sorrarazteko ahalmenarekin lotzen du.
- Energia magnitude bat dela adierazten du eta badaki zer unitatetan neurtzen den.
- Zenbait energia berriztagarri eta berriztaezin mota bereizi eta definitzen ditu, eta haien abantailak eta desabantailak adierazten ditu.
- Temperatura kontzeptua azaltzen du eredu zinetiko-molekularra erabiliz, eta temperatura eta beroa bereizten ditu.

1.2. Zientzien datu, gertaera eta prozedura garrantzitsuak ezagutu eta deskribatzea, azalpen zientifikoetan eta problemen ebazpenean aplikatuz.

- a) Prozesu baten faseak kronologikoki ordenatzen ditu eta justifikatu egiten ditu.
- b) Gertaera, datu eta prozedura zientifiko adierazgarrienak identifikatu eta deskribatzen ditu.
 - Fenomeno naturalak azaltzen ditu, argiaren eta soinuaren propietatez dituen ezagutzak erabiliz, islapena eta errefrakzioa, adibidez.
 - Argudioak erabiliz adierazten du energia transferitu, bildu edo dissipatu egin daitekeela, baina ez sortu edo suntsitu, eta adibideak erabiltzen ditu.
 - Badaki zer energia mota jartzen diren agerian ohiko fenomenoetan.
- c) Termino zientifikoak, sinboloak, magnitudeen unitateak, eskalak ezagutu eta erabiltzen ditu.
 - Egindako neurketak unitateen nazioarteko sisteman adierazten ditu.

1.3. Interpretazio zientifikoak eta zientifikoak ez diren beste errealitate batzuk bereiztea, zientziak enpirikoki egiaztagarriak diren iragarpenak egiten dituela aitortuz.

- a) Ezagutza zientifikoan oinarrituta, baieztapen zuzenak eta okerrak bereizten ditu.
- b) Iritzi hutsa eta probetan oinarritutako ebidentzia zientifikoak bereizten ditu.
- c) Ezagutza zientifikoaren behin-behinekotasuna ezagutzen du.

2. DIMENTSIONA. ERREALITATE NATURALAREN AZALPENA (1. Dimentsioan aipatutako ezagupenekin erlazioa dutenak).

Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta aplikazio zientifiko-teknologiko garrantzitsuenak aztertzea ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan errealitatea ebidentzia zientifikotik ulertzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETALORPEN ADIERAZLEAK

2.1. Iturri desberdinetan zientziarekin erlazonatutako gaiei buruz informazio garrantzitsua kokatzea eta aukeratzea, kritikoki baloratuz.

- a) Proposatutako lanera egokitutako informazio-iturriak identifikatzen ditu eta modu kritikoan aukeratzen ditu.
- b) Informazioa biltzeko tresnak, aplikazioak eta teknikak erabiltzen ditu.
- c) Iturri desberdinetako informazioa identifikatu eta biltzen du, ikerketa zientifikoko jarduera edo lan batean proposatutako helburuarekin bat etorritz.
 - Euskal Herriko energia-iturriak aztertzen ditu, eta berriztagarriak direnak eta ez direnak adierazten ditu.
- d) Proposatutako ikerketa-lanari edo jarduerari dagozkion datu esperimentalak modu ordenatuan aukeratzen ditu.

2.2. Sistema eta fenomeno naturalak deskribatu, azaldu eta aurreikustea, eta haien jokabidea aurrez ikustea, ezagutza zientifikoa modu koherentean, egokian eta zuzenean erabiliz testuinguru pertsonal eta sozial garrantzitsuetan.

- a) Objektu materialak eta fenomeno naturalak deskribatzen ditu.
- Ereduzinetiko-molekularra erabiltzen du materiak ohiko egoeretan izaten duen portaera interpretatzeko.
 - Aldaketa fisikoak eta kimikoak bereizten ditu eguneroko bizitzako jardueretan, substantzia berriak sortzen diren ala ez kontuan hartuta.
 - Bizitza errealeko higidurak interpretatzen ditu, eta bereizi egiten ditu ibilbidea, egindako distantzia eta lekualdatzea.
 - Eguneroko bizitzako egoeretan parte hartzen duten indarrak bereizten ditu, eta sortzen dituzten eraginekin lotzen ditu.
 - Marruskadura-indarren eraginak aztertzen ditu eguneroko bizitzako egoeretan.
 - Eguneroko bizitzako egoeretan agerian jartzen diren energia-eraldaketak azaltzen ditu.
- b) Kontzeptuak eta adierazpen grafiko eta sinbolikoak erlazionatzen ditu.
- Berotze-grafikoak interpretatzen ditu, eta agregazio-egoerei eta egoera-aldaketei buruzko informazioa ateratzen du.
 - Higidura bat azeleratua den ala ez adierazten du, espazioan eta abiaduraren denboraren araberrako adierazpen grafikoetatik abiatuta.
 - Substantzia baten berotze-grafikoetatik abiatuta, substantzia horren fusio-puntua eta irakite-puntua ondorioztatzen du.
 - Kalkuluak egiten ditu abiadura kontzeptuarekin, eguneroko bizitzako problemak ebazteko.
 - Badaki tenperaturen eskala absolutu bat dagoela, eta Celsius eta Kelvin eskalak lotzen ditu.
- c) Sistema baten jokabidea iragartzen du, eredu batetik abiatuta, eta gerta daitezkeen aldaketak aztertzen ditu.
- d) Fenomeno natural baten arrazoiak eta ondorioak zerrendatu eta azaltzen ditu, eta modu arrazoituan lortzen ditu ondorioak, eredu edo teoria batetik abiatuta.
- e) Prozesuak azaltzen ditu eta testuinguru orokorrean jartzen ditu, ezagutzen diren edo erraz ezagut daitezkeen gertakariak oinarri hartuta.

2.3. Modu aktiboan eta kritikoan interpretatzea mezu, produktu, gertaera eta fenomeno zientifikoak, hizkuntza eta inguru desberdinak erabiliz.

1. Zientzien inguruko testu jarraituak (deskribapenezkoak eta azalpenezkoak) kritikoki interpretatzen ditu.

2. Testu etenetan (tauletan eta grafikoetan) adierazitako higidurak deskribatzen eta interpretatzen ditu. higidurak deskribatzen dituzten grafikoak, formulak, argazkiak, marrazkiak, planoak, mapak, eskemak, organigramak, kritikoki interpretatzen ditu.
- Bizitza errealeko higidurak interpretatzen ditu, eta bereizi egiten ditu ibilbidea, egindako distantzia eta lekualdatzea.

2.4. Informazio-, azalpen- eta argudio-mezuak eta testuak egitea, ikusitako objektuak eta fenomenoak deskribatuz, ezagutza zientifikoak gertaeren interpretaziora aplikatuz edo hipotesi, eredu edo teoria jakin bat justifikatuz.

- a) Ekoizpenak planifikatzen ditu, egitura zehazten du eta egiteko beharrezkoak diren pausoak aplikatzen ditu.
- b) Esperientzia jakin batean jarraitu dituen pausoak deskribatu ditu.
- c) Izaera zientifikoko azalpen-testuak egiten ditu, gertakariak interpretatzen ditu eta dimentsio soziala kontuan hartzen du.
 - Urak egoera solidoan eta egoera likidoan duen dentsitate desberdinaz ohartzen da, eta arrunta ez den ezaugarri horrek Lurrean bizia izateko duen garrantzia adierazten du.
- d) Taulak, grafikoak, eskemak, mapa kontzeptualak egiten ditu, modu argi eta ordenatuan, eta kasu bakoitzean prozedura edo teknika egokia aplikatuz
- e) Hizkuntza zientifikoaren forma egokiak erabiltzen ditu ekoizpenetan (beti ere minimoetan kokaturik).

3. DIMENTSIOA: PROBLEMEN IKERKETA (Seguraski hauxe da dimentsiorik zailena aurrera eramateko) Astirik egonez gero, ikerketa txikiren bat burutzea gomendatzen da, metodo zientziari hurbilketa egiteko.

Izaera zientifikoko problemak identifikatzea eta dokumentazio-ikerketa txikiak eta ikerketa esperimentalak egitea egoera problematikoaren tratamenduan, jardura zientifikoaren berezko gaitasunak eta jokabideak modu egokian baloratuz, erabiliz eta erakutsiz, aipatutako egoera problematiko horiek ebazteko eta erabaki arduratsuak hartzeko aurretiazko pauso gisa ebidentziak lortzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

3.1. Arlo zientifikoko problemak identifikatu eta ebaztea, testuinguruan, bai modu kualitatiboan, bai kuantitatiboan, arrazonamendu zientifikoaren berezko gaitasunak erabiliz.

- a) Egoera problematikoaren testuingurua aintzat hartzen du eta modu egokian ulertzen du.
- b) Zientifikoki iker daitezkeen galderak egiten ditu.
- c) Problema identifikatzen eta zehazten du.
- d) Problemaren aldagaiak eta elkarren arteko loturak identifikatzen ditu.
- e) Ekintza-plana diseinatzen du.
- f) Ekintza-plana egiten du eta lortutako emaitza baloratzen du.
- g) Problema berriak ebazteko topatutako irtenbideak aplikatzen ditu.

3.2. Ikerketa dokumental eta esperimental txikiak egitea egoera problematikoaren ebazpenean, jarduera zientifikoaren gaitasunak modu egokian erabiliz, exekuzioa baloratuz eta emaitzak interpretatuz.

- a) Informazio-iturriak erabiltzen ditu; askotarikoak eta fidagarriak.
- b) Ikerketa-problema zehazten du.
- c) Hipotesiak egiten ditu, behaketa batetik edo teoria batetik abiatuta.
- d) Diseinu esperimentala egiten du.
- e) Datuak lortzeko beharrezko lagina eta baliabideak aukeratzen ditu.
 - Egoki erabiltzen du laborategiko materiala.
- f) Aurrez ezarritako probak eta zereginak egiten ditu.
- g) Datuak hartu eta modu egokienean adierazten ditu.
 - Magnitudeak zuzen neurtzen ditu eta unitate egokian adierazten ditu.
- h) Ondorioak ateratzen ditu eta bere lanaren emaitza hasierako hipotesiarekin kontrastatzen du.
- i) Segurtasun-arauak identifikatzen ditu behaketa-tresnak eta laneko materialak erabiltzean arriskuak saihesteko.

3.3. Laborategiko esperimentuak egitea

- Egindako neurketak unitateen nazioarteko sisteman adierazten ditu.
- Esperimentu bidez zehazten du solido baten bolumena eta masa, eta haren dentsitatea lortzen du.
- Substantzia berriak sortzen direla agerian geratzen den esperimentu errazak egiten ditu, eta badaki aldaketa kimikoak direla.
- Substantziak banatzeko metodoak deskribatzen ditu: iragaztea, kristalizazioa, distilazioa, dekantazioa, kromatografia eta abar.
- Nahasteetan substantziak bereizteko metodo errazak proposatu, diseinatu eta erabiltzen ditu, nahastea osatzen duten substantzien ezaugarriak kontuan hartuta.
- Argiarekin eta soinuarekin lotutako behaketa eta esperimentu errazak egiten ditu taldean.
- Modu esperimentalean egiaztatzen du zenbait masak malguki batean sortutako luzapena.
- Dinamometroa erabiltzen du indarrak neurtzeko, eta emaitza nazioarteko sistemako unitateetan adierazten du.

4. DIMENTSIOA. ERABAKIAK HARTZEA, EZAGUTZA ZIENTIFIKOAK ERABILIZ

Mundu naturalari eta giza jarduerak bertan sortzen dituen aldaketei buruzko erabakiak modu arduratsuan, autonomoan eta kritikoan hartzea, ezagutza zientifikoak bizitzako arlo eta egoera guztietan behar bezala erabiliz, bizitza pertsonala eta soziala hobetzeko eta ingurua mantentzeko eta hobetzeko.

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN ADIERAZLEAK

4.1. Garapen iraunkorra sustatzen duten proposamenak modu autonomoan eta kritikoan egitea giza jarduerak ingurune naturalean sortzen dituen aldaketen aurrean, ezagutza zientifikoak modu egokian erabiliz, kausak aztertuz eta ondorioak balioetsiz.

- a) Modu kritikoan balioesten ditu giza jarduerak ingurumenean eragiten dituzten ondorioak eta horrek ingurumenean eragiten dituen aldaketen gaineko gogoeta egiten du, eta zaintzeko eta berreskuratzeko ekintzak proposatzen ditu.

- Munduan eta Euskal Herrian energiaren kontsumoaren bilakaerari buruzko datu konparatiboak interpretatzen ditu, eta energia aurrezteko neurriak proposatzen ditu, bai banakoak bai kolektiboak.
- b) Gizakiek baliabide naturalei emandako erabilera adibideekin adierazten du, baliabideek eta horien eskasiak pertsonen bizitzarako duten garrantziaz jabetzen da. Hori zaintzen laguntzen du, beharrezkoa ez den kontsumoa saihestuz.
- Energia aurreztea eta energia garbiak erabiltzea etorkizuneko iraunkortasuna bermatzeko garrantzitsuak direla arrazoitzen du.
- c) Oreka ekologikoa eta ondare naturala mantentzea defendatzearen eta berreskuratzearen aldeko proiektuak eta jarrerak identifikatzen ditu.

4.2. Jokabideak erakutsi eta osasun-ohiturak eta bizitza-estilo osasungarriak garatzea, banaka eta taldeka arriskuak saihestuz eta alde indibidualak onartuz eta errespetatuz.

- d) Higienearekin, osasunaren zaintzarekin, eta gaixotasunen eta istripuen prebentzioarekin zerikusia duten ohiturak identifikatzen ditu eta bizimodu osasungarriak sustatzen dituzten ekintzak proposatzen ditu.
- Badaki zer ondorio dituen soinu- eta argi-kutsadurak eta zenbait irtenbide proposatzen ditu.

4.3. Ikerketa zientifikoaren beharra eta gizartearen ongizatean dituen aplikazioak justifikatzea, gizarte berriaren garapenean izan duten zereginaren ezagutzatik abiatuta.

- a) Bere buruarentzako, erabakiak hartze aldera, ezagutza zientifikoak duen garrantzia frogatzen du, hainbat egoera problematikotan oinarrituta.
- b) Zientziak eta teknologiak pertsonen eta gizartearen aurrerapenari substantzia eta ongizateari egindako ekarpenak balioesten ditu, eta arriskuak alderatzen ditu.
- Badaki zein diren beroa transferitzeko mekanismoak, eta eguneroko egoeretan eta fenomeno atmosferikoetan hautematen ditu. Eraikinetan eta berotze-sistemen diseinuan material batzuk zergatik aukeratzen diren arrazoitzen du.
- Dilatazio-fenomenoan oinarritutako aplikazio praktikoak bereizten ditu.
- c) Zientziaren garapenak dituen eragin etikoak, sozialak eta ingurumen-eraginak aztertzen ditu.

MATEMATIKARAKO KONPETENTZIA DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO BIGARREN MAILA

DIMENTSIOAK

1. KANTITATEA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Zenbaki oso, zatiki, zenbaki hamartar eta ehuneko errazen kalkuluak egitea, propietate garrantzitsuenak erabiliz.

1. Zenbait zenbaki mota (osoak, zatikiak eta hamartarrak) bereizten ditu, eta informazio kuantitatiboa behar bezala adierazteko eta interpretatzeko erabiltzen ditu.
2. Kalkuluak egiten ditu zenbaki horiekin, berretzaile arrunta duten berreketak barne.
3. Zatikiak dagozkien zenbaki hamartarrekin eta ehunekoekin lotzen ditu, eta adierazpen mota horien arteko zenbakizko sare bat osatzen du.
4. Zenbakien erro karratuak kalkulatzeko erabiltzen ditu, kalkulagailua erabiliz.
5. Zenbaki hamartarrak biribiltzen ditu eta hurbilketa maila adierazten du.
6. Propietateak, eragiketen hierarkia eta parentesien erabileraren arauak behar bezala erabiltzen ditu kalkulu errazetan.

2. Zenbaki osoen, hamartarren eta zatikien arteko oinarrizko eragiketak (berreketak barne) egin beharreko problemak ebaztea, kalkuluak egiteko baliabide egokienak erabiliz, eta emaitza testuinguruari nola egokitzen zaion balioestea.

1. Problema ebazteko egin beharreko kalkuluak efikaziaz eta segurtasunez egiten ditu, baliabide egokienak erabiliz.
2. Problema ebazteko prozesua argi eta garbi azaltzen du, eta egindako urratsak eta hartutako erabakiak arrazoibide zuzenen bidez azaltzen ditu.
3. Lortutako emaitzak interpretatzen ditu eta lortutako soluzioa egiaztatzen du.

3. Zenbakizko proportzionaltasuneko erlazio zuzenak identifikatzea, eta proportzionaltasunarekin lotutako eguneroko bizitzako egoerak ebazteko.

1. Bi magnituderen arteko zenbakizko proportzionaltasuneko erlazio zuzenak identifikatzen ditu, zenbait testuingurutan.
2. Magnitude zuzenki proportzionalen problemak ebazten ditu, zenbait estrategia aplikatuz: taulak erabiltzea, proportzionaltasun-arrazoia kalkulatzeko eta batekotan adieraztea.
3. Eskalei buruzko problemak ebazten ditu, arrazoia eta proportzioak erabiliz.

4. Hizkuntza aljebraikoa erabiltzea eguneroko bizitzako problemak ebazteko, lehen eta bigarren mailako ekuazioak eta bi ezezaguneko bi ekuazio linealen sistemak planteatuz eta ebartziz.

1. Adierazpen aljebraiko sinpleen kalkuluak egiten ditu.
2. Adierazpen aljebraiko baten zenbakizko balioa kalkulatu du.
3. Ekuazioen eta sistemen bidez adieraz daitezkeen egoerak hizkuntza aljebraikoan adierazten ditu, eta ezezagunak identifikatzen ditu.
4. Lehen eta bigarren mailako ekuazioak ebazten ditu.
5. Bi ezezaguneko bi ekuazio linealen sistemak ebazten ditu.
6. Emaizak problemaren testuinguruan interpretatzen ditu, jarraitutako prozesua azaltzen du, arazoibide zuzenen bidez, eta koherentzia balioesten du.

2. ESPAZIOA ETA FORMA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Espazioen eta objektuen luzerak eta azalerak kalkulatzeko, kalkuluaren emaitza unitaterik egokienean adieraztea eta inguruko problemak ebazpenetan aplikatzea.

1. Irudi garrantzitsuenen (triangelua, laukizuzena, zirkunferentzia eta zirkulua) perimetroak eta azalerak kalkulatzeko formula egokiak aplikatzen ditu.
2. Irudien azalerak kalkulatu ditu, oinarriko irudietan deskonposatuz.
3. Neurketarekin lotutako problemak ebazten ditu.
4. Pitagorasen teorema aplikatu du elementu geometrikoen neurketarekin lotutako problemak ebazteko.

3. ALDAKETAK, ERLAZIOAK, INFORMAZIOAREN TRATAERA ETA ZIURGABETASUNA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK ETA LORPEN MAILAK

1. Taula baten, grafiko baten, adierazpen aljebraiko baten edo enuntziatu baten bidez adierazitako erlazio funtzional sinpleak interpretatzea, haietatik balioak lortzea eta aztertutako fenomenoaren ondorioak ateratzea.

1. Egoera bakoitzean agertzen diren aldagaiak identifikatzen ditu.
2. Aztertu beharreko taulen eta grafikoen irakurketa kuantitatiboa eta kualitatiboa egiten du.
3. Funtzio baten zenbakizko balioak kalkulatzeko eta gai da, balio horiek oinarri hartuta, taula esanguratsu bat egiteko.
4. Funtzio errazen grafikoak koordinatu-ardatzetan marrazten ditu, taulak edo erlazioak oinarri hartuta.
5. Grafiko bat aztertzen du eta azterketaren emaitza adierazitako aldagaien esanahiarekin lotzen du, eta tarte konstanteak, gorakorrak eta beherakorrak bereizten ditu.

2. Funtzio linealak eta afinak denetariko testuinguruetan bereiztea, adieraztea eta aztertzea, eta ezagutza hori problemak ebazteko erabiltzea.

1. Egoerari buruzko aldagaiak (mendekoa eta askea) identifikatzen ditu.
2. Aldagaien arteko erlazio lineala edo afina adierazteko zenbait modu bereizten eta elkarrekin lotzen ditu (grafiko bidezkoa eta aljebraikoa).
3. Ekuaziotik abiatuta grafikoa lortzen du.

HIZKUNTZA KOMUNIKAZIORAKO ETA LITERATURARAKO KONPETENTZIA DERRIGORREZKO BIGARREN HEZKUNTZAKO BIGARREN MAILA (EUSKARA, GAZTELANIA, INGELESA)

EUSKARA ETA LITERATURA, ETA GAZTELANIA ETA LITERATURA

DIMENTSIOAK

1. DIMENTSIOA: ENTZUMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ahozko ulermenaren ebaluazioan, testuak funtsezkoak dira. Testu horiek antolatzen dira erabilera-eremuen, testu-moten eta testu-generoen arabera.

Aukeratzen ditugun testu motak:

- Narrazioa (kontakizunak, albisteak ...)
- Instrukzioa (arauak, errezetak, jarraibideak ...)
- Azalpena (esplikazioak, oharra, aurkezpenak...)
- Deskribapena (ordutegiak, deskribapenak...)
- Argumentazioa (iragarkiak, debateak, zinema-kritikak ...)
- Transakzioa (mezuak, parte hartzeko programak, iritziak...)

Erabilera-eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonen arteko harremanak	Mezuak, argibideak, arauak, oharra, esperientzien kontakizunak, elkarrizketak, errezetak, aurkezpenak, testigantzak, kexak, kontsultak, inkestak...
Komunikabideak	Albisteak, oharra, elkarrizketak, publizitatea, kronikak, erreportajeak, iragarkiak, dokumentalak, debateak, efemerideak, liburuen aipamenak...
Akademikoak	Deskripzioak (akademikoak, teknikoak...), definizioak, biografiak, azalpenak, aurkezpenak, iritziak, argudioak, instrukzioak (makinen funtzionamendua, laborategikoak...), dekalogoak...
Literatura	Bertsoak, ipuinak, anekdotak, abestiak, antzezpenak, poesiak, kondairak, egunerokoak, memoriak, mitoak...

1.1 AHOZKO TESTUAREN ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko testuen zentzu orokorra identifikatzea eta ulertzea, eta ideia nagusiak zein bigarren mailakoak bereiztea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonen arteko harremanetakoak, komunikabidekoak,

akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Ahozko testuaren zentzu orokorra ulertzen du.
2. Ahozko testuaren gaiari igartzen dio, eta gai da izenburu egokia jartzeko.
3. Ideia nagusi eta bigarren mailako batzuk identifikatzen ditu.
4. Testuaren atalak antzematen ditu, bai eta testuaren egitura ere.

1.2 INFORMAZIO ZEHATZA HAUTATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko testuen eskatutako informazioa eta datu esanguratsuak hautatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Informazio zehatza eta testuaren datu garrantzitsuenak antzematen ditu.

1.3 AHOZKO TESTUAREN KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ETA XEDEA ANTZEMATEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko testuen xedea eta komunikazio-egoeraren elementuak identifikatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testuaren helburua identifikatzen du.
2. Igorlearen asmoaz ohartzen da, ohiko testuetan eta testuak dituen elementu esplizituen bidez.
3. Testuaren igorlea edo hartzailea identifikatzen du, bere esperientziatik gertuko testuetan.
4. Zenbait ahozko testuren erabilera-eremua, mota edo generoa ezagutzen du.

1.4 AHOZKO TESTUAREN EDUKIA INTERPRETATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko testuen edukia interpretatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Inferentzia errazak egiten ditu ahozko testuaren informaziotik abiatuta.

2. Norberaren ezagutzatik abiatuta Informazio zehatz batzuk interpretatzen ditu.
3. Informazioa eta iritzia identifikatu eta, oro har, bereizten ditu.
4. Adierazpen baztertzailak identifikatzen ditu.
5. Testuko elementu ez esplizitu batzuen esanahia interpretatzen ditu, nabaria denean: ironia, umorea....

1.5 AHOZKO TESTUAREN FORMA INTERPRETATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten ahozko testuaren forma interpretatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Ageriko elementu ez-linguistiko batzuen zentzua Identifikatzen ditu: isiluneak, keinuak, barreak, hasperenak, doinua...
2. Hizkuntzaren erabilera-arau batzuen ezagutza erabiltzen du, betiere araua agerian agertzen denean, testuak ulertzeko.
3. Baliabide erretoriko edo estilistiko ohikoenak identifikatzen ditu.
4. Testuaren lexiko gehiena ulertzen du, eta sinonimoren bat ezagutu dezake.

2. DIMENTSIOA: IRAKURMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ulermen idatziaren ebaluazioan testuak funtsezkoak dira. Testu horiek antolatzen dira erabilera-eremuen, testu-moten eta testu-generoen arabera. .

Aukeratzen ditugun testu motak:

- Deskribapena (liburuxkak, mapak, ordutegiak, deskribapenak ...)
- Narrazioa (eleberri zatiak, kontakizunak, albisteak ...)
- Azalpena (saiakera akademikoak, grafikoak, azalpen-testuak ...)
- Argumentazioa (zuzendariari gutunak, iragarkiak, zinema-kritikak ...)
- Instrukzioa (erregelamenduak, errezetak, jarraibideak ...)
- Transakzioa (mezu elektronikoak, gutunak, foroak ...)

Erabilera- eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonen arteko harremanak	Gutunak, mikro-blogak, arauak, argibideak, instrukzioak, dekalogoak, etiketak, netiketak, gonbidapenak, oharrak, ordutegiak, agurrak, interneteko foroak, txatak, kexak, eskakizunak, erreklamazioak, iradokizunak, egiaztagiria, deialdiak, gomendioak, ohiko galderak (faqs), izen emateak, menuak...
Komunikabideak	Liburuxkak, publizitatea, iragarkiak, albisteak, kartelak, iritzi-artikuluak, aktibitate-programak, katalogoak, liburuen aipamenak, artikulua informatiboak, horoskopoa, zuzendariari gutunak, editorialak, aitorpenak, erreportajeak, lehiaketan oinarriak, prentsa-oharrak, bandoak...
Akademikoak	Deskripzioak (akademikoak, teknikoak...), instrukzioak, iradokizunak, dibulgaziozko testuak, definizioak, azalpenak, argudiatzeak, laburpenak, testu etenak (grafikoak, eskemak, mapa kontzeptualak, denbora-lerroak...), txostenak, biografiak, kontratuak, aurkibideak, bibliografiak, galdera-sortak, inkestak, aurkezpenak, sailkapenak, planifikazioak...
Literatura	Ipuinak, anekdotak, abestiak, antzezpenak, poesiak, kondairak, egunerokoak, memoriak, mitoak...
Lana	Kontratuak, lan-elkarrizketak, curriculum vitae, fakturak, aktak...

2.1 TESTU IDATZIAREN ZENTZU OROKORRA ULERTZEA.

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuen zentzu orokorra eta egitura identifikatzea eta ulertzea, eta ideia nagusiak zein bigarren mailakoak bereiztea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonen arteko harremanetakoak, komunikabidekoak,

akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testuaren zentzu orokorra ulertzen du.
2. Testuaren gaiari igartzen dio, eta gai da izenburu egokia jartzeko.
3. Ideia nagusiak zein bigarren mailakoak identifikatzen ditu.
4. Testuaren atal nagusiak ezagutzen ditu eta egitura ulertzen.

2.2 INFOMAZIO ZEHATZA HAUTATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuen informazio egokia eta datu esanguratsuak hautatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testuaren informazio espezifikoak eta datu garrantzitsuenak ezagutu eta identifikatzen ditu.

2.3 TESTU IDATZIAREN KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ETA XEDEA ANTZEMATEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuen xedea eta komunikazio-egoeraren elementuak identifikatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testuaren komunikazio-helburua antzematen du.
2. Komunikazio-egoeraren elementuak identifikatzen ditu.
3. Erabilera-eremua, testu-mota edo generoa identifikatzen du.

2.4 TESTU IDATZIAREN EDUKIA INTERPRETATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuen edukia interpretatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testu idatziaren edukia interpretatzen du, eta testuaren informazioaren gainean inferentziak egiten ditu.

2. Informazioak eta iritziak bereizten ditu.
3. Diskriminazioan oinarritutako adierazpenak ezagutzen ditu.
4. Testuaren zenbait elementu inplizituen esanahia interpretatzen ditu: ironia, sarkasmoa, zentzu bikoitza.

2.5 TESTUAREN FORMA INTERPRETATZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuen forma interpretatzea. Testuak euskarri askotarikoak dira, hainbat erabilera-eremutatik (pertsonek arteko harremanetakoak, komunikabidekoak, akademikoak eta literarioak) eta hainbat motakoak, bereziki, narrazio-, azalpen- eta instrukzio-testuak.

1. Testuaren elementu ez-linguistiko batzuen zentzua ezagutzen eta interpretatzen du: ortotipografikoak, ikonikoak eta ikus-entzunezkoak.
2. Testuaren ezagutza linguistiko batzuk erabiltzen ditu testua ulertzeko.
3. Testuaren baliabide estilistiko eta erretoriko batzuk antzematen ditu.
4. Testuaren hiztegia ulertzen du, eta gai da sinonimoak identifikatzeko.

3. DIMENTSIOA: IDAZMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Ikasleek idatzitako testuak aurrerago azaltzen diren ebaluazio-irizpideen bidez ebaluatuko dira. Testuak norberaren esperientzia pertsonatetik edo akademikotik gertukoak izan daitezke, eta kokatuko dira behean dagoen koadroko erabilera-esparruetan. Koadro horretan ere, testu-generoen adibideak adierazten dira:

Erabilera-eremuak	Generoak (testuak)
Pertsonek arteko harremanak	Gutunak, instrukzioak, gonbidapenak, deiak, oharra, gomendioak, ordutegiak, errezetak, menuak, elkarrizketak...
Komunikabideak	Publizitatea, albisteak, elkarrizketak, informazio meteorologikoa, kartelak, aktibitate-programak, informazio-liburuxkak, katalogoak, liburu-aipamenak, artikulua informatiboak...
Akademikoak	Deskripzioak, instrukzioak (nola dabilen aparatu bat...), azalpenak, argudioak, laburpenak, definizioak, txostenak, grafikoak, eskemak, biografiak...
Literatura	Poesiak, egunerokoak, ipuin laburrak, sketchak, ipuinak, komikiak...

3.1 TESTU IDATZIAK EGITEKO KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK KONTUAN IZATEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testu idatziak egiteko testuinguru-elementuak kontuan izatea. Testu horiek hizkuntzaren hainbat erabilera eremutakoak izango dira, gaurkotasun sozial, politiko edo kultureko gaiei buruzkoak, eta arreta berezia eskainiko zaie azalpen- eta argudio-testuei, eta kontuan izanda testuinguruaren elementuak.

1. Komunikazio-egoeraren ezaugarriak aztertzen ditu eta idazterakoan gehienak aintzat hartzen ditu.
2. Proposatutako agindua kontuan hartzen du.
3. Testu-generoaren ezaugarriak errespetatzen ditu.
4. Erregistro egokia aukeratzen du.

3.2 IDATZIZKO TESTUAK SORTZEA

Nolabaiteko konplexutasuna duten testuak hainbat euskarritan idatzi, diskurtso-elementu, elementu morfosintaktiko eta lexikoak kontuan hartuta, eta arreta berezia jarriz narrazio-, azalpen- eta instrukzio-motetan.

1. Informazioa modu koherentean aurkezten du, oro har.
2. Gaia egoki garatzen du.
3. Testua kohesionatzeko ohiko lokailuak erabiltzen ditu.
4. Hiztegi gaiarekin lotutakoa erabiltzen du.
5. Oinarrizko arau morfosintaktikoak eta ortografikoak errespetatzen ditu oro har.
6. Idatzizko testua modu argian eta ordenatuan aurkezten du.
7. Diskriminazio-adierazpenak erabiltzea saihesten du.

ATZERRIKO HIZKUNTZA. DBHko 2. MAILARAKO MARKOA

Konpetentziaren ebaluazioan testuak funtsezkoak dira. Ahozko eta idatzizko testu horiek erabilera-esparruen, testu-moten eta testu-generoen inguruan antolatzen dira.

Erabilera-eremuak

- Pertsonen arteko harremanak
- Komunikabideak
- Akademikoa
- Literatura

Testu-motak

1. Deskribapena (ordutegiak, liburuxkak, mapak, deskribapenak...)
2. Narrazioa (kontakizunak, albisteak, eleberrizatiak...)
3. Azalpena (esplikazioak, oharrak, aurkezpenak, azalpen-testuak...)
4. Argumentazioa (iragarkiak, debateak, zinema-kritikak...)
5. Instrukzioa (arauak, errezetak, jarraibideak...)
6. Transakzioa (mezuak, parte hartzeko programak, iritziak, gutunak, foroak...)

Generoak: dimentsio bakoitzean zehaztuko dira.

1. DIMENTSIOA. ENTZUMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Hurrengo irizpideak honelako ahozko testuetan aplikatzen dira: laburrak, testuinguruan jarriak, hainbat generotakoak eta hainbat euskarritan, egitura gero eta konplexuagoa eta lexiko arrunta dutenak, argi eta astiro ahoskatuak, eguneroko gaiei buruzkoak ohiko egoeretan, ondoko esparruetan: pertsonen arteko harremanetakoak, komunikabideetakoak, ikaskuntzaren arlokoak eta literaturarenak.

Erabilera eremua	Testuak: generoak
Pertsonen arteko harremanak	Mezuak, argibideak, arauak, oharrak, esperientzien kontakizunak, elkarrizketak, bideo-errezetak, aurkezpenak, testigantzak, kontsultak, inkestak, ...
Komunikabideak	Albisteak, oharrak, elkarrizketak, publizitatea, kronikak, erreportajeak, iragarkiak, dokumentalak, liburuen aipamenak, trailerrak, ...
Akademikoa	Lanen aurkezpenak, deskribapenak (akademikoak, teknikoak), definizioak, biografiak, azalpenak, aurkezpenak, iritziak, funtzionamendurako jarraibideak, dekalogoak, ...
Literatura	Kontakizunak, pasadizoak, abestiak, antzezpenak, poemak, kondairak, egunerokoak, oroitzapenak,...

1.1. ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Ahozko testuetan zentzu orokorra ulertzea, betiere baldintza akustikoez mezua distortsionatzen ez badute eta esandakoa berriro entzun badaiteke.

1. Testuaren gai nagusia identifikatzen ditu nabaria denean.
2. Testuaren ideia orokorra bereizten du nabaria denean.
3. Testuaren sekuentzia antzematen du, sekuentzia argia denean eta linealki garatuta dagoenean.
4. Testu oso errazen edukiaren laburpena identifikatzen du.

1.2. BERARIAZKO INFORMAZIOA ULERTZEA

Ahozko testuetan berariazko informazioa ulertzea, betiere baldintza akustikoez mezua distortsionatzen ez badute eta esandakoa berriro entzun badaiteke.

1. Informazioaren alderdi zehatz eta garrantzitsuren bat erauzten du.
2. Informazioa erregistratzen du datuak jasotzeko sistema errazetan.
3. Maiz erabiltzen diren hitz gehienak eta esamoldeak antzematen ditu.

1.3. XEDEA ETA KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ANTZEMATEA

Ahozko testuetan komunikazio egoeraren elementuak antzematea, betiere baldintza akustikoez mezua distortsionatzen ez badute eta esandakoa berriro entzun badaiteke.

1. Testu genero edo mota antzematen du testua ohikoa denean.
2. Testuinguruaren osagaiak antzematen ditu ohikoak diren egoeretan.
3. Igorlea antzematen du nabaria denean.
4. Hartzailea antzematen du, esplizituki adierazita dagoenean.
5. Testuaren xedea identifikatzen du, esplizituki adierazita dagoenean.

1.4. EDUKIA INTERPRETATZEA

Ahozko testuen edukia aurretiazko ezagupenetan oinarriturik interpretatzea, betiere baldintza akustikoez mezua distortsionatzen ez badute eta esandakoa berriro entzun badaiteke.

1. Testuaren edukiari buruz inferentzia errazak egiten ditu.
2. Lehendik dakienean oinarrituta, testuaren zati baten edukia interpretatzen du.
3. Testuaren osagai linguistiko errazen eta osagai ez-linguistikoen esanahia interpretatzen ditu.

1.5. ATZERRIKO HIZKUNTZAREN ERABILERAREN EZAGUPENAK ERABILTZEA

Behaketa eta hausnarketaren bidez, atzerriko hizkuntzaren erabilerearen inguruan ikasitako ezagupenak aplikatzea, ulermen arazoei irtenbidea emateko.

1. Landutako osagai gramatikal errazak erabiltzen ditu.
2. Oso arruntak diren hitz batzuk ahoskeragatik bereizten ditu.

2. DIMENTSIOA. IRAKURMENA

EBALUAZIO IRIZPIDEAK. LORPEN ADIERAZLEAK

Hurrengo irizpideak honelako idatzizko testuetan aplikatzen dira: testu soilak, laburrak edo ez oso luzeak, ongi egituratuak eta lexiko arruntekoak, aurrez landutako generotakoak eta hainbat euskarritan, pertsona arteko harremanen, komunikabideen, ikaskuntzaren eta literaturaren arlokoak.

Erabilera eremua	Testuak: generoak
Pertsonen arteko harremanak	Posta-mezuak, elkarrizketak, microblog-ak, arauak, argibideak, jarraibideak, dekalogoak, etiketak, netiketak, gonbidapenak, oharrak, ordutegiak, elkarrizketak, agurrak, internet foroak, txatak, iradokizunak, gomendioak, maiz egiten diren galderak (faqs), onarpenak, izena emateko orriak, menuak...
Komunikabideak	Foiletoak, publizitatea, iragarkiak, albisteak, elkarrizketak, kartelak, iritzi artikulua, ekintza programak, katalogoak, aipamenak, informazio artikulua, horoskopoa, zuzendariari gutunak, editorialak, erreportaiak, lehiaketa-oinarriak, prentsa-oharrak, ...
Akademikoa	Deskribapenak (akademikoak, teknikoak), jarraibideak, iradokizunak, dibulgaziozko testuak, definizioak, azalpenak, argudioak, laburpenak, testu ez jarraiak (grafikoak, eskemak, kontzeptu-mapak, denbora-lerroak), biografiak, aurkibideak, bibliografiak, galdetegiak eta inkestak, aurkezpenak, sailkapenak,...
Literatura	Kantak, olerkiak, kontakizunak, antzezpen gidoiak, kondairak, komikiak, egunekoak, pasadizoak, alegiak, aipuak...

2.1. ZENTZU OROKORRA ULERTZEA

Idatzizko testuetan zentzu orokorra ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Testuaren gai nagusia identifikatzen ditu nabaria denean.
2. Testuaren ideia orokorra bereizten du nabaria denean.
3. Testuaren sekuentzia antzematen du, sekuentzia argia denean eta linealki garatuta dagoenean.
4. Testu errazen edukiaren laburpena identifikatzen du.

2.2. BERARIAZKO INFORMAZIOA ULERTZEA

Idatzizko testuetan berariazko informazioa ulertzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Informazio zehatz eta garrantzitsu gehiena erauzten du.
2. Informazioa erregistratzen du datuak jasotzeko sistema errazetan.
3. Maiz erabiltzen diren hitz gehienak eta esamoldeak antzematen ditu.

2.3 XEDEA ETA KOMUNIKAZIO-EGOERAREN ELEMENTUAK ANTZEMATEA

Idatzizko testuen xedea eta komunikazio egoeraren elementuak antzematea, osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Testu genero edo mota antzematen du testua ohikoa denean.
2. Testuinguruaren osagaiak antzematen ditu ohikoak diren egoeretan.
3. Igorlea antzematen du nabaria denean.
4. Hartzailea antzematen du nabaria denean.
5. Testuaren xedea identifikatzen du, esplizituki adierazita dagoenean.

2.4. EDUKIA INTERPRETATZEA

Idatzizko testuetan edukia aurretiazko ezagupenetan oinarriturik interpretatzea, komunikazio egoeran agertzen diren osagai linguistiko (hiztegia, esapideak...) eta ez-linguistikoak (irudiak, ikonoak...) kontuan hartuz.

1. Testuaren edukiari buruz inferentziak egiten ditu.
2. Lehendik dakienean oinarrituta, testuaren zati baten edukia interpretatzen du.
3. Testuaren osagai linguistiko errazen eta osagai ez-linguistikoen esanahia interpretatzen ditu.
4. Nabariak diren adierazpen baztertzailuez ohartzen da.

2.5. ATZERRIKO HIZKUNTZAREN ERABILERAREN EZAGUPENAK ERABILTZEA

Behaketa eta hausnarketaren bidez, atzerriko hizkuntzaren erabileraren inguruan ikasitako ezagupenak aplikatzea, ulermen arazoei irtenbidea emateko.

1. Landutako osagai gramatikal errazak erabiltzen ditu.
2. Arruntak diren hitz gehienak ortografiatik bereizten ditu.